

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

Pedagogická fakulta

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

PROPOJENÍ POEZIE A POHYBU V MATEŘSKÉ ŠKOLE

Václava Matesová

Rozena HUBEROVÁ, předána 'Matesová'

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

Pedagogická fakulta

Katedra českého jazyka a literatury

PROPOJENÍ POEZIE A POHYBU V MATEŘSKÉ ŠKOLE

CONNECTION POETRY AND LOCOMOTION IN KINDERGARTEN

Vedoucí bakalářské práce:

PhDr. Ondřej Hník, Ph.D

Autorka:

Václava Matesová

Cukrovar 1064, 27801, Kralupy nad
Vltavou

Učitelství pro Mateřské školy

prezenční studium

Rok dokončení bakalářské práce:

2008

Čestné prohlášení:

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury.

Praha, 11. 4. 2008

Poděkování:

Ráda bych poděkovala za pomoc při zpracování bakalářské práce vedoucímu PhDr. Ondřeji Hníkovi PhD. a konzultantovi doc. PaedDr. Miloši Kodejškovi CSc.

RESUMÉ

Bakalářská práce v teoretické části přibližuje z psychologického a fyziologického hlediska propojení poezie a pohybu s 5 - 6 letými dětmi. V praktické části dokazuje, jak lze tyto dvě oblasti v praxi propojovat. Na základě hodnocení projevů v tabulkách si odpovídám na stanovené hypotézy.

I'm trying to explain connection poetry and locomotion with pre-school children in theoretical part point of view psychological and physiological. I'm trying to demonstrate connection poetry and locomotion in practical part and find the answer on hypothesis in sign.

KLÍČOVÁ SLOVA

Experiment, integrace, emocionální prožitek, poezie, pohyb, psychické znaky, tělesný vývoj, předškolní věk, podněty pro praxi.

OBSAH

ÚVOD	7
1 CHARAKTERISTIKA 5 – 6 LETÝCH DĚTÍ	8
1.1 Charakteristika fyzická	9
1.2 Charakteristika psychická	10
2 PROPOJENÍ POEZIE A POHYBU	12
2.1 Poezie	12
2.2 Pohyb	14
3 EXPERIMENT PROPOJENÍ POEZIE A POHYBU	16
3.1 Popis experimentu	16
3.2 Hodnocení experimentu	26
3.3 Výsledky experimentu	37
ZÁVĚR	38
LITERATURA	39

ÚVOD

Pro svou bakalářskou práci jsem si vybrala téma propojení poezie s pohybem. Myslím si, že spojením těchto dvou oblastí děti dosáhnou vyššího emocionálního prožitku. Aby mohly tohoto prožitku dosáhnout, je nutné, aby zaměstnání, která jsem si pro ně připravila, odpovídala specifikům jejich věku. Proto jsem vybrala básně, o kterých si myslím, že odpovídají slovní zásobě dětí, jejich kapacitě paměti a jsou vhodné pro pohybové vyjádření. Jsem přesvědčena, že nejvhodnější metodou pro můj výzkum bude experiment, při kterém své hypotézy ověřím. Proto jsem připravila deset zaměstnání, které tyto dvě oblasti spojují. Chtěla bych ukázat způsoby propojení poezie s pohybem a účinky tohoto propojení na emocionální prožívání dětí. Integrovaný přístup je jeden z klíčových znaků Rámcového vzdělávacího programu pro předškolní vzdělávání.

Cílem výzkumu je ukázat, jak při propojení poezie a pohybu dochází k většímu emocionálnímu prožitku dětí.

Hypotéza čím více odpovídá zaměstnání specifikům věku dětí, tím většího emocionálního prožitku dosahují. To se projeví na přesnosti pohybu, kvalitě artikulace, koordinaci pohybu s rytmem básně, tvořivosti pohybového vyjádření básně a na celkovém dojmu.

Metodou výzkumu je experiment.

1 CHARAKTERISTIKA 5 – 6 LETÝCH DĚTÍ

Podle V. Příhody (5) dítě ve věku 5 – 6 let dobře překonává nemoci. Je obratné v oblasti hrubé motoriky, jemná motorika se teprve vyvíjí. V této době dítě hodně experimentuje a manipuluje s předměty. Dokáže vystřihovat obrázky, nalepovat je a zvládne jednoduchou manuální práci.

Mezi základní projevy psychiky dítěte předškolního věku patří bohatství slovní zásoby, která koresponduje s rozvinutostí jeho myšlení. Dobře se orientuje v okolí, ale hůře v čase. Má sice povědomí o ročním období, ale zpočátku nerozumí co je jaký měsíc a plete si dny v týdnu. Dítě je přemýšlivé, bezstarostné, veselé a hravé. Má už své názory a hlubší zájem o přírodu, zvířata a rodinu. Hra je téměř jeho jediným zaměstnáním a zároveň i prostředkem sebevýchovy. Při veřejné výchově v mateřské škole dítě dokáže dodržet disciplínu a trest přijímá jako samozřejmý a nezbytný. Chvála na dítě působí kladně. Vnitřní citový život je ještě mělký, protože dítě žije vnějškem. Citová kultura u něho pokročila z hlediska ambivalentního chování. Dítě se bojí, ale zároveň se odvažuje. Občas se projevuje podrážděně a může mít vztah k negativismu. K výstupům v citové sféře dochází sice jen zřídka, ale jsou velmi prudké. Tento věk je považován za dobu ztráty rovnováhy a může vést i k citové krizi. Zvýšená citlivost a prudké střídání nálad je jev přechodu do zralejší oblasti. Toto období je znatelnější v mateřské škole, kterou už dítě duševně přerůstá. Citová labilita má vysokou biologickou hodnotu. Dítě se ze strastí hned otřepe, takže není deprivované zkušeností. Mravní cit, charakter a estetické cítění rozvíjí u dítěte pohádky. Dítě zhruba ví, co smí a co už ne a když něco provede, prožívá pocit viny.

Dítě v tomto věku dospívá k velkému sociálnímu pokroku. Zná hodně lidí a dokáže se k nim přiměřeně chovat, i když se mu některé slušné návyky musí občas připomenout. Bývá společenské, někdy extrovertní a iniciativní. Dovede vést ostatní děti, ale také se podřídit a spolupracovat. Dítě není už tolik animální. Vyvíjí všechny schopnosti, aby se začlenilo do společnosti, ale ještě jí nerozumí. Chování se projevuje krátkodobostí. Nakrátko se vytváří společnost se vzájemnými kontakty, ale ještě přetrvává bezcílnost. Otec nabývá větší autority a důvěry, tím větší, čím více se dítě odpoutalo od závislosti na matce. Dítě naplno důvěruje dospělým. Poslušnost má převahu nad chápavostí. Nevyžaduje od svých rodičů důvody a uspokojí se s výroky. Víra v rodiče minimalizuje

jeho nejistotu, ale rodina už pro něho není jediným faktorem. Zvýšení sebedůvěry dětí vede často i k sebechvále.

Podle M. Vágnerové (7) se dítě snaží být aktivní a prosadit se. Tuto aktivitu bychom měli regulovat, aby byla účelná. Dítě považuje za dobré to, za co následuje odměna. Rozvoj jeho pohlavní role je výsledkem učení. Učí se také prosociálnímu chování a s vrstevníky je v symetrickém vztahu, což ukazuje na jeho zralost. Volí si kamaráda na základě podobnosti. Snaží se rozpoznávat sociální role a dosáhnout úspěchu. Občas je soupeřivé a zjednodušuje si realitu, aby ji lépe pochopilo. Má bohatou fantazii, ale jeho myšlení je útržkovité, nekoordinované a nepropojené. Dítě je charakteristické egocentrickou řečí. Jeho řeč se ale vyznačuje nedostatečnou koordinací dílčích složek. Názor na svět vyjadřuje dítě prostřednictvím činností, díky nimž může i poznávat realitu.

1.1 Charakteristika fyzická

V. Příhoda (5) uvádí, že předškolní dítě se instinktivně pohybuje. Příčinou je prokrvování svalů a vyspívání nervové soustavy a kostry. Důležité pro pohyblivost je zakřivení páteře. Páteř je formována zákonitostí tíže. Esovitě zakřivení páteře se uchovává. Páteř se snadno přizpůsobuje změnám poloh, protože ještě neproběhla osifikace obratlů a kvůli nevyvinutí hrudního svalstva se dítě může opírat v sedě i o loket. Svalstvo dítěte sílí a jeho unavitelnost se zmenšuje. Cévy se rozšíří a působí na rozkladové látky. Tato rychlá látková výměna se dá pozorovat na zrychlení dechu, červenaní obličeje a zvýšeném srdečním tepu. Na únavu dětí bychom měli dát pozor z hlediska nebezpečí, která z ní plynou.

Dítě dokáže jít bez známek únavy až 4 kilometry. Krok je krátký, ale rovnoměrný a automatický. Většina dětí dokáže zkoordinovat pohyby, ale mají tendenci u toho poskakovat, pohupovat se, měnit směr a vybočovat. To se projevuje jen jako projev hravosti. Vývoj chůze se kolem šestého roku zakončuje. Chůze se stává charakteristickým znakem osobnosti. Individuální rozdíly v chůzi jsou konstitučně podmíněny. Dítě dokáže chodit i po prkně umístěném půl metru nad zemí. Umí skákat, stát deset vteřin na levé a stejnou dobu na pravé noze.

U dítěte je značná složitost mozkových pochodů. Lze u něho podmiňovat reflexy. Zvětšuje se i síla nervových procesů upravující rovnováhu mezi podrážděním a útlumem. Podle toho si dítě samo vybírá podněty, které ovlivňují jeho výkonnost. Dítě je více

pohyblivé v kloubech. Motorika je pŕavnější, rytmictejší a souladnější. Dominance jednoho z párových údŕ je zřetelnější, ale dítě si ještě neuvědomuje, co je pravá a levá ruka. Hra už se blíží práci. Svaly pro jemnou koordinaci ale ještě náležitě nekooperují a analýza pohybŕ je nedokonalá. Děti si neuvědomují, co dělá ruka, ale dokáží izolovat praktický výsledek činnosti, například, co dělají nŕžky. Při požádání, ať dítě ukáže, jak drží nŕžky, ukazuje činnost nástroje samého. Dětství je začleněno do činnosti s předmětem, takže má dítě obtíže ho vyčlenit. Každý předmět má pro něho svou funkci.

Podle H. Kerna (2) se vztah mezi tělesným a duševním vývojem projevuje růstem zubŕ a stavem skeletu. Počet prořezaných zubŕ druhého chrupu slouží k diagnóze školní zralosti. Mozek v 6 letech má 90% své konečné hmotnosti a jeho elektrická aktivita se blíží aktivitě dospělého.

1.2 Charakteristika psychická

V. Příhoda (5) uvádí, že dítě ve věku 5 – 6 let dokáže opakovat 5 čísel a větu o 16 slabikách. Po krátkodobém odložení reakce si zapamatuje 2 - 4 slova. Zapomíná se však na paměť, která se týká motoriky a percepčních činností. Pomocí nich se tvoří hrubá pohybová koordinace v chůzi, běhu a gestikulaci. Jemná pohybová koordinace se tvoří v manipulaci, hlasu, intonaci a mimice. To výrazně přispívá k utváření individuality.

Děti rády filozofují o hrdinech, které jsou pro ně realitou. To souvisí s jejich fantastikou. Velkou podporou dítěte je užívání řeči, jež se stále prohlubuje, rozšiřuje a zpřesňuje. Myšlení má ráz subjektivního přemítání, protože vyvěrá z vnitřních zákonitostí a logiky. Z toho vyplývá i jeho intuitivní povaha. Tento způsob myšlení je podmíněn synkretismem a konkrétností dětského nazírání, které je stále na stupni neúplné diferenciacce pojmŕ. Jeho zobecnění neumožňuje postihování vztahŕ v přírodních a sociálních situacích. Děti projevují egocentrické pojetí skutečnosti. Fantazie se přibližuje chápání reality, jak je patrné z her dětí a jejich snŕ. Psychická činnost a přemýšlivost jsou v tomto období velmi živé. Díky tvořivosti dítě chápe žert a umí ho samo užívat. Je velmi bystré. U dětí dochází k obohacení významu slov, mluvy analytické, abstraktní a povšechné. Děti své úsudky čerpají z vlastní zkušenosti. Smysl situace se snaží pochopit ze srovnání s jinými situacemi, ale ještě nejsou schopné analýzy. Převádí částečný soud na jiný částečný soud. Jejich logika je založená na ukvapenosti. Pokrok myšlení se odráží v jejich otázkách. Dětská mysl se projevuje antropomorfismem a prezentizmem.

Časoprostor dítěte je malý a neurčitý. Děti jsou biologicky zvědavé. Pohlaví je rozlišováno jen podle vnějších znaků. Děti se často chtějí ženit nebo vdávat, aniž by tušily, co tento vztah znamená.

Podle L. A. Vengera (8) jsou psychické funkce ve vědomí propojeny. Vnímání a charakter psychického vývoje utváří činnost. Vnímání je důsledkem zrání a sociální zkušenosti dítěte. Při zkoumání vnímání je nutné vycházet z konkrétních podmínek života dětí. Přejchod od praktické činnosti k činnosti percepční se nazývá interiorizace. Dítě si dokáže činnost vybavit i tehdy, když ji neprovádí. Svědectvím o tom jsou například mikropohyby svalů.

Při formování a provádění činností má velkou úlohu řeč. Slovo je součástí společenské zkušenosti, vnášející do vnímání smysl, zevšcobečnění a abstrakci. Percepce je spojena s aperepcí. Zdokonalování percepce je stadiální a procesuální. Předchozí stadium je nutné pro stadium vyšší. Důležité je při didaktických hrách propojovat psychologické a diagnostické poznatky o vývoji percepce se senzoričnými činnostmi. Tak bude možné hodnotit rozvoj smyslů, který je v současné době nezbytný pro zvyšování percepční činnosti v praxi.

2 PROPOJENÍ POEZIE A POHYBU

Podle M. Kodejšky (2008, Praha) jsou básně velkým inspirátorem pro pohyb. Představy vyvolané poezií jsou vysílány do svalů a ovlivňují kvalitu pohybu, jeho autentičnost a prožitek. Opakovaným propojováním pohybu a recitace se činnost zpřesňuje a upevňuje. Pohyb a představy souvisí s tělesným a poznávacím vývojem dětí. Představy jsou bohatší u dětí z podnětného prostředí.

Propojením vzdělávacích oblastí má dítě možnost vidět obsah vzdělávání v přirozených logických vztazích a životních souvislostech. Díky tomu může být vzdělávání přirozenější, účinnější a hodnotnější. Tohoto přístupu lze dosáhnout formou integrovaných bloků. Bloky by měly svým obsahem vzájemně navazovat, doplňovat se a prohlubovat. Měly by také odpovídat specifickým zvláštnostem dětí a způsobu práce pedagoga (6). Propojování vzdělávacích oblastí upřednostňoval už Komenský (3).

2.1 Poezie

Úkolem učitelky v oblasti poezie je seznámit děti s říkadly, rozpočítadly, lyrikou a epikou. Poezie děti provází všemi etapami vývoje a vychovává je jako posluchače a budoucí čtenáře. Ovlivňuje jejich psychický, fyzický a společenský vývoj. Rozvíjí vyjadřování dětí, poznání, tvořivost a fantazii a pěstuje vztah k umění. Prostřednictvím poslechu seznamuje děti se základními žánry. Vztah dítěte k poezii je nutné rozvíjet. Učitelka by měla dobře znát poezii, kterou dětem předkládá a výrazně a citlivě ji reprodukovat. Měla by se snažit s dětmi hledat krásu slova a ilustrace. Seznamovat děti s poezií lze i pomocí loutkového divadla a televizních a rozhlasových pořadů. Specifika těchto pořadů může učitelka při vzdělávání dětí záměrně využívat. Díky těmto formám mohou děti poznat různé způsoby uměleckého a technického provedení. (4)

E. Zigová (9) uvádí, že dítě ve věku 5 – 6 let je v předčtenářském období. Schopnost vnímat poezii je velmi individuální. Hlavní význam pro děti má smyslové vnímání a zkušenost. Postupně se u dětí rozvíjí obrazotvornost a abstraktní myšlení. Dítě je chápáno jako neúnavný badatel, který se snaží proniknout do tajemství věcí a lidí ze svého okolí a postihnout mezi nimi souvislosti a vztahy. Poezie uspokojuje jeho zvědavost. Obraznost je zakládána na hravých situacích, dětské imaginaci a názornosti. Poezie by

měla být přiměřená možnostem chápání dětí. Děti dokáží chápat slovní hry i nonsense. Nonsensem si brousí vtip, postřeh a vynalézavost. Smích, jak je známo, otvírá lidskou duši. Moderní poezie je plná situační a jazykové komiky, novotvarů a umožňuje nadhled. Tento nadhled může v budoucnosti pomoci dětem vyrovnávat se s náročnými situacemi a přispět ke zvýšení frustrační tolerance. Děti si mohou zkusit, jestli dokáží souvislosti v nonsensevé poezii správně uspořádat. Dětská poezie vychází z důvěry v člověka. Děti musí nejdříve překonat počáteční povrchní vnímání a dospět k citlivému vnímání. To podporuje jejich harmonický rozvoj. Děti se prostřednictvím poezie učí nahlížet na krásu umění. Vztah k poezii přejímají prostřednictvím nápodoby. To je může ovlivnit na celý život. Děti vnímají poezii sluchem. Zrak a hmat jim pomáhá při zmocňování se výtvarné stránky knihy. Jde o umělecké zmocnění se světa. Poezie má silnou informativní schopnost. Je adresná a vystihuje zájmy dítěte. Hodně se v ní uplatňuje aspekt dívání se na svět dětskýma očima. Díky poetickým obrazům si děti uvědomují expresivní sílu uměleckého slova. Na jazykolamech si zkouší výslovnost těžších skupin hlásek a doplňují je pohybem. Někdy jsou říkanky jen spojením rytmických slov bez logického obsahu, které mohou sloužit k zapamatování rytmu bez opory slov s významem. Vhodné jsou pro děti ukolébavky. Pokud je učitelka využívá ve vhodných situacích, děti si mohou všimnout ozvlášťující funkce poezie. Děti se učí rozumět metaforám a užívat je. Děti mají rády různorodost témat a žánrů. Na říkanky dokáží vymyslet melodii a doprovodit ji na Orffovy hudební nástroje. Důležité je vybrat báseň přiměřené délky, která vyjadřuje city dětí. Dětský rozum je chápán jako fantazie založená na pohybu a změně. Novodobé tendence se přiklánějí k individuálnímu nácviku přednesu a nacvičování básní jako celku. Rozhovorem lze zjistit, jak děti básně pochopily. Měly by se snažit básně neskandovat. Dbáme na vznosné držení těla a podporu sebedůvěry dětí. Kvalitní výslovnost děti získávají pozitivním vzorem učitelky. Gesta by měla vycházet z přirozenosti dětí. Verše v dětech vytváří pocit bezpečí a jistoty. Dítě při nich může získat pocit úspěšnosti a učí se spolupracovat. Pozornost přitahují vizuálně nebo funkčně přitažlivé pomůcky. Soustředění napomáhá také zrakový kontakt učitelky. Děti aktivně uplatňují své city a projevují se kvalitnějšími vyjadřovacími dovednostmi. Formující se sebevědomí dítěte si vyžaduje partnerský přístup při nácviku básně. Dítě touží po samostatnosti. Dáváme mu příležitost k posouzení vlastního výkonu. K oblíbeným básním se dítě rádo vrací. To poukazuje na jeho hlubší vztah k poezii. Opakováním přednesu si tříbí vkus a nachází si vhodné cesty k jeho osobitému zpracování. Dítě si všimne i toho, co předtím opominulo, a kulturně s poezií pracuje.

2.2 Pohyb

U dětí se snažíme pečovat o tělesný vývoj a rozvoj pohybů. Pohyb má vliv na zdraví a obranyschopnost dětí a obohacuje jejich život o radostné zážitky. Rozvíjí vůli, cit a rozum. Prostřednictvím pohybu se zvyšuje adaptace organismu. Pohybovat se a provádět dynamické hry a činnosti je biologická potřeba dětí. Cílem učitelky v oblasti pohybu by mělo být připravit zdravé, zdatné a pohybově schopné dítě. Dítě by mělo mít vypěstované základní pohybové dovednosti a hygienické návyky. Pohybem lze ovlivnit i morální vlastnosti dětí.

Pohyb v mateřské škole se organizuje ve formě tělovýchovné chvílky (10 - 20 minut), která funguje jako pohybová aktivace mezi ostatním výchovným programem. Dobře se při ní uplatňují pohybové hry. Příležitostí ke zdravému vývoji dítěte jsou také každodenní vycházky, které by měly trvat nejméně dvě hodiny. Omezit je může pouze mráz, vichřice nebo déšť.

Vzhledem k růstovým zvláštnostem dětí není přípustný kotoul vzad, prostý vis, vzpor, přetahy, hluboké bederní záklony do mostu, široké stoje rozkročné do provazu, tvrdé doskoky a seskoky z větší výšky než půl metru. Pohyb v mateřské škole zahrnuje zdravotní cviky, chůzi, běh, skok, lezení, házení, akrobatická cvičení, hudebně pohybovou výchovu a otužování.

Děti jsou schopny poskoků s doprovodnými pohyby paží a instrumentálním doprovodem. Dokáží koordinovat pohyb s rytmem, provádět taneční kroky a střídat pohyby v různém tempu s různým výrazem. Umí hrát na tělo, zvládnou ladné pohyby i pohybovou improvizaci na určený námět. Jsou schopny uvolnit tělo, otáčet hlavu za předmětem, kroužit rameny, i je zdvíhat nebo spouštět. Mohou pohybovat pažemi napjatými, skrčenými nebo pokrčenými, dosahovat vzhůru ve výponu s protažením těla a kroužit paží čelně i bočně. Zvládnou vláčné pohyby paží, svírat ruku v pěst a uvolňovat dlaň nebo ji otevírat a zavírat. Rády protřepávají prsty, klopi ruce v zápěstí a vztyčují nebo spojují ruce nad hlavou. Dokáží vztyčit předloktí a ruce, švihají paží vzad i vzpažit zevnitř. Mohou hmitat, zapožovat nebo tleskat za tělem. Dokáží tisknout bedra ke stěně a upožovat. Ohýbají ruce nad hlavou, tisknou lokty k zemi a pohybují napjatými i pokrčenými pažemi. Vydrží stát jednož, přitahovat skrčené koleno k bradě a pohybovat nohama napjatými i skrčenými. Dokáží jimi také hmitat přes sebe, kroužit a zanožovat. Švihají nohama, pohybují jimi všemi směry a pohybují se i snožmo. Provádí podřepy a dřepy s rovnými

zády, chodí s propínáním nohou a klečí snožmo. Mohou nohy protřepávat, přednožit nebo propínat. Dokáží klopat špičky, chodit po laně položeném na zemi a podávat předměty uchopené prsty u nohy. Realizují sed skrčmo zkřížený a tisknou páteř k podložce. Spojují předklon a dřep, rády lezou a uklání se. Provádí vzpory klečmo s vyhrbením a prohnutím páteře (4)

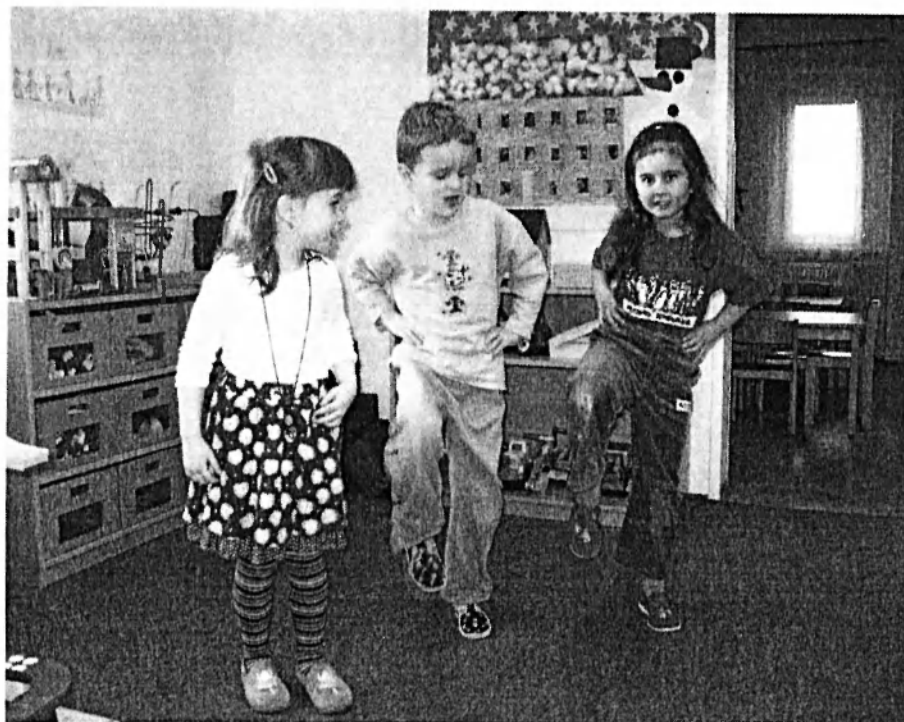
H. Dvořáková (1) rozděluje pohybové dovednosti na diskrétní (skok), kontinuální (chůze), sériové (sestava), otevřené (jízda na kole) a zavřené (gymnastika). Východiskem jsou pohybové předpoklady dětí, motivace, zajímavá prezentace úkolu, stálé podmínky nácviku, podpůrné prostředky k ulehčení nácviku a integrace pohybu do různých situací v životě, což dítěti umožní transfer dovednosti. Důležité je dbát na dobré držení těla. Svaly posturální protahovat strečinkem a svaly fyzické posilovat. Pro úvodní část rozcvičky jsou vhodné cviky zaměstnávající většinu těla (pohyby nohou, klony trupu). Pohyby hlavou a rameny zařazujeme v nižších polohách, kdy je fixovaná pánev.

3 EXPERIMENT PROPOJENÍ POEZIE A POHYBU

3.1 Popis experimentu

1. zamětnání:

Při recitaci básně F. Hrubína (14, s. 23) děti provedou běh poskočný s rukama v bok.

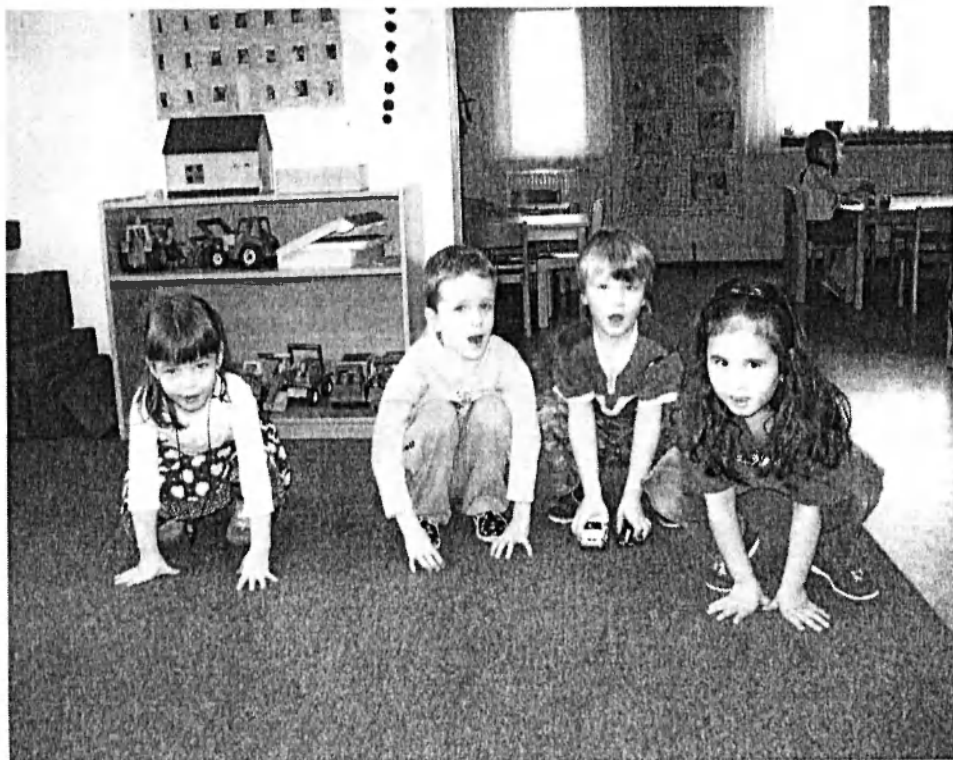

Koník

Posekejte pro mne louku,
sena je mi třeba,
přivezu vám za to mouku
na buchty i chleba.

2. zaměstnání:

Při recitaci básně J. Bruknera (10, s.13) děti provedou skoky snožmo z dřepu vpřed.

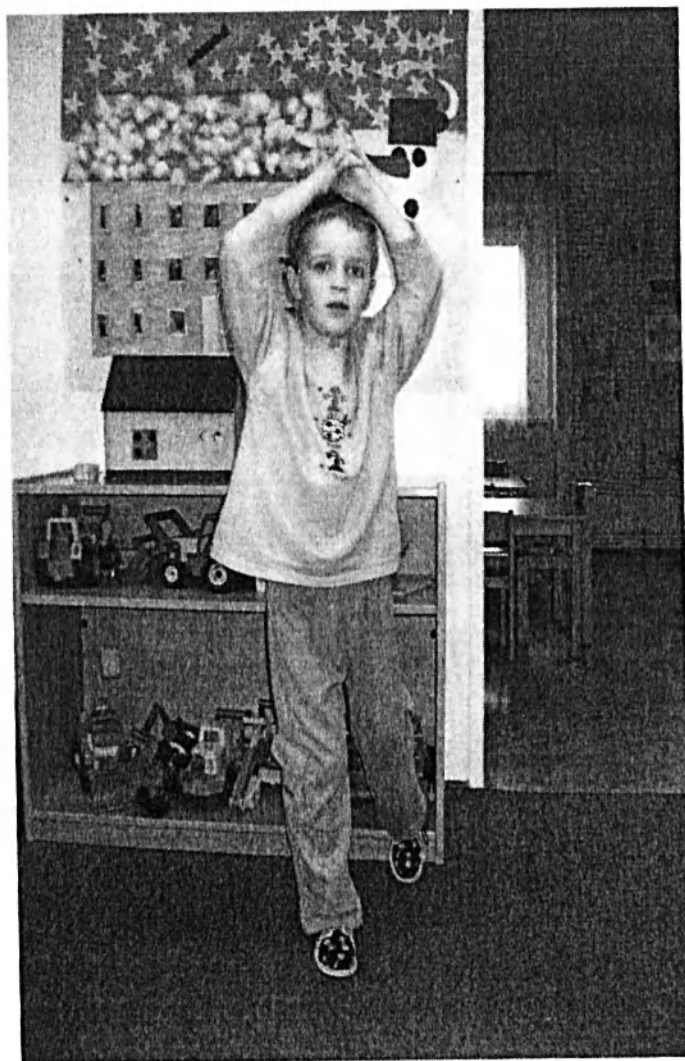

Přes překážky

Jenom ptáci nebo vážky
umí létat přes překážky.
Než by ses jich zeptal proč,
to raději běž a skoč!

3. zaměstnání:

Při recitaci básně M. Floriana (13, s. 47) budou děti skákat jednož s rukama nad hlavou.

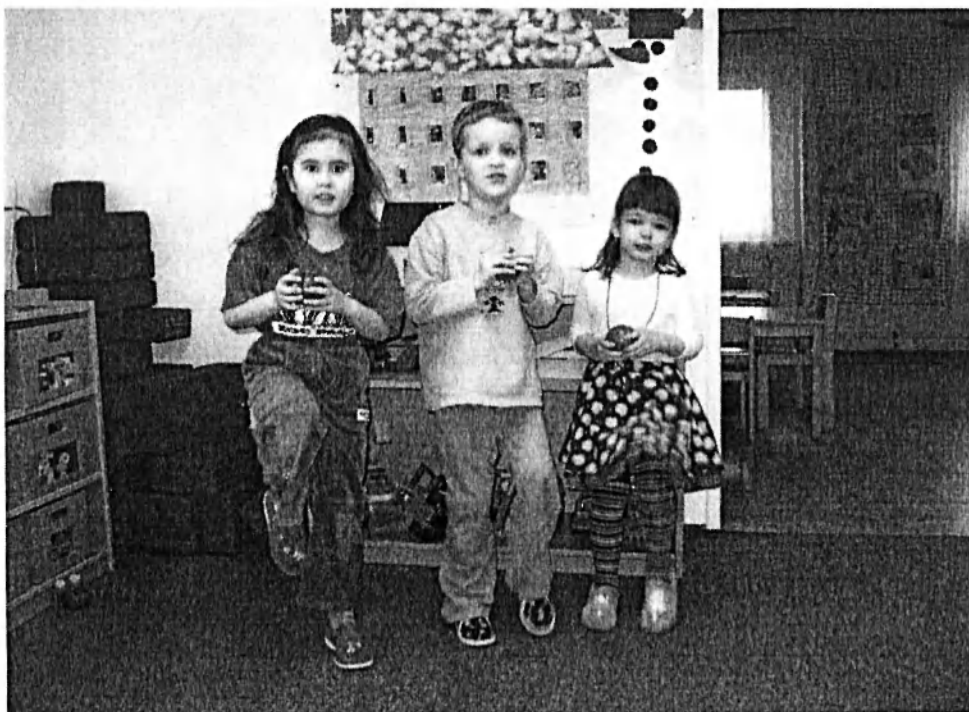

Bedla

Stojí, stojí bedla,
Ráda by si sedla
A vzala si pletení,
Noha už jí dřevění.

4. zaměstnání:

Při recitaci básně J. Bruknera (10, s. 68) budou děti pochodovat s míčkem přitisknutým na prsou.

S obručí

Kolečko se kutálí
do daleka, do dáli.

Až budeme kamarádky,
vrátí se mi zase zpátky.

5. zaměstnání:

V básni J. Čarka (11, s. 18) budou děti lézt v podporu klečmo.

Tesařík

Kampak, broučku tesaříku?
Nezdržuj mě, pospíchám,
nežli dojdu ke šť'ovíku,
dost se ještě udýchám.

6. zaměstnání:

Při recitaci básně F. Hrubína (14, s. 31) budou děti chodit v dřepu.

Pilná kvočna

Nesu vaječ plnou nůši,
Podívej se, jak mi sluší,
Vrátím se k vám nazpátek
S hejnem žlutých kuřátek.

7. zaměstnání:

Při recitaci básně F. Nechvátala (15, s. 28) provedou děti podřepy snožmo ruce v bok s otáčením trupu vpravo a vlevo.

Uspávanka

Tanynynky, jen se toč!

Uděláme kolotoč.

Kolo, kolo, kolo, mlýn,

Já poletím na komín.

Kolo, kolo, kolo, vlak,

Já poletím do oblak.

Tanynynky, Jeničku,

Hledej tam svou hvězdičku!

8. zamětnání:

Při recitaci básně M. Floriana (13, s. 53) budou děti provádět úkroky do stran.

Prázdninové ráno

Dva sandálky rozumují,
Kam asi dnes poputují.
Neví pravý ani levý,
Sama Idunka to neví,
Ale naši Idunku
Najdete vždy na slunku.

9. zamětnání:

Při recitaci básně O. Syrovátky (16, s. 8) děti vyjádří obsah básně pohybem podle vlastní fantazie.

Slon jako strom

Už se valí slon

Velký jako strom.

Zvedl jednu nohu,

Druhou, potom třetí

A na čtvrté stojí

k radosti všech dětí.

Velkou radost měl i slon,

Zatroubil jak helikón.

10. zamětnání:

Při recitaci básně M. Černíka (12, s. 32) děti vyjádří obsah básně pohybem podle vlastní fantazie.

Podzimní pohádka

Dvacet, třicet jablíček

Drží se pevně větvíček.

A když je to unaví,

Hop, seskakují do trávy.

3.2 Hodnocení experimentu

K hodnocení projevů dětí jsem využila metodu numerického škálování. Cit obsahuje neměřitelné kvality. Proto jsem vyšla z předpokladu, že kvalita emocionálního projevu se odráží v přesnosti pohybu, v artikulaci, v koordinaci pohybu a rytmu básně, v tvořivosti při pohybovém vyjádření básně a v celkovém dojmu.

3 body získalo dítě s nadprůměrnou úrovní projevu, která se vyznačovala bezchybnou technikou mluvení nebo pohybu. 2 body získalo dítě s průměrnou hodnotou projevu, které občas vypadávalo z optimální formy pohybového nebo řečového projevu. 1 bod získalo dítě s podprůměrnou hodnotou projevu, které mělo časté výpadky z optimální regulace pohybového nebo řečového projevu.

Experiment č. 1:

Jméno dítěte	Technické provedení pohybu	Kvalita artikulace	Koordinace pohybu s rytmem básně	Celkový dojem
Adam	3	2	1	2
Jan	2	1	2	2
Šimon	2	1	2	2
Natálie	2	2	2	2
Julie	3	3	3	3
Lukáš	2	2	2	2
Anna	2	2	3	2
Tereza	3	2	3	3
Marie	3	2	2	2
Ema	2	2	2	2
Jiří	2	2	1	2
Eliška	3	2	3	3
Martin	1	1	1	1
Barbora	2	2	2	2
Tomáš	2	2	3	2
Viktorie	2	2	3	2
Veronika	3	2	2	2
Hana	3	2	3	3
Kateřina	3	2	3	3
David	3	2	2	2
Klára	3	2	2	2
Karla	2	2	3	2
Daniel	3	2	3	3

Experiment č. 2:

Jméno dítěte	Technické provedení pohybu	Kvalita artikulace	Koordinace pohybu s rytmem básně	Celkový dojem
Adam	3	1	2	2
Jan	3	1	3	3
Šimon	3	1	2	2
Natálie	3	2	2	2
Julie	3	1	3	3
Lukáš	3	2	2	2
Anna	3	1	3	3
Tereza	3	1	2	2
Marie	3	1	2	2
Ema	3	2	3	3
Jiří	3	1	2	2
Eliška	3	2	3	3
Martin	3	1	2	2
Barbora	3	2	3	3
Tomáš	3	2	2	2
Viktorie	3	2	3	3
Veronika	3	1	3	3
Hana	3	1	2	2
Kateřina	3	2	3	3
David	3	2	2	2
Klára	3	2	3	3
Karla	3	2	2	2
Daniel	3	2	3	3

Experiment č. 3:

Jméno dítěte	Technické provedení pohybu	Kvalita artikulace	Koordinace pohybu s rytmem básně	Celkový dojem
Adam	1	2	1	1
Jan	2	1	1	1
Šimon	3	1	1	1
Natálie	1	2	2	2
Julie	3	1	1	1
Lukáš	2	2	2	2
Anna	2	1	1	1
Tereza	1	1	2	1
Marie	2	1	2	2
Ema	3	2	2	2
Jiří	2	1	1	1
Eliška	1	2	1	1
Martin	2	1	2	2
Barbora	3	2	2	2
Tomáš	3	2	2	2
Viktorie	3	2	2	2
Veronika	1	1	2	1
Hana	2	1	2	2
Kateřina	2	2	2	2
David	3	2	2	2
Klára	1	2	1	1
Karla	3	2	1	2
Daniel	2	2	1	2

Experiment č. 4:

Jméno dítěte	Technické provedení pohybu	Kvalita artikulace	Koordinace pohybu s rytmem básně	Celkový dojem
Adam	1	1	1	1
Jan	1	1	1	1
Šimon	2	1	1	1
Natálie	3	1	2	2
Julie	2	1	1	1
Lukáš	2	2	2	2
Anna	2	1	1	1
Tereza	1	1	2	1
Marie	2	2	1	2
Ema	3	2	3	3
Jiří	2	1	1	1
Eliška	3	2	3	3
Martin	2	2	2	2
Barbora	3	2	2	2
Tomáš	3	2	2	2
Viktorie	2	2	2	2
Veronika	1	1	2	1
Hana	2	1	2	2
Kateřina	2	2	2	2
David	2	2	2	2
Klára	1	2	2	2
Karla	3	2	3	3
Daniel	2	2	2	2

Experiment č. 5:

Jméno dítěte	Technické provedení pohybu	Kvalita artikulace	Koordinace pohybu s rytmem básně	Celkový dojem
Adam	3	2	2	2
Jan	3	3	3	3
Šimon	3	2	2	2
Natálie	3	3	3	3
Julie	3	2	2	2
Lukáš	3	3	3	3
Anna	3	3	3	3
Tereza	3	2	2	2
Marie	3	3	2	3
Ema	3	2	3	3
Jiří	3	2	2	2
Eliška	3	2	3	3
Martin	3	2	3	3
Barbora	3	3	2	3
Tomáš	3	2	2	2
Viktorie	3	2	3	3
Veronika	3	2	3	3
Hana	3	3	2	3
Kateřina	3	3	2	3
David	3	3	3	3
Klára	3	3	3	3
Karla	3	2	2	2
Daniel	3	3	2	3

Experiment č. 6

Jméno dítěte	Technické provedení pohybu	Kvalita artikulace	Koordinace pohybu s rytmem básně	Celkový dojem
Adam	3	2	2	2
Jan	3	3	3	3
Šimon	2	2	2	2
Natálie	3	3	3	3
Julie	3	2	3	3
Lukáš	2	3	2	2
Anna	3	3	2	3
Tereza	2	2	3	2
Marie	3	2	2	2
Ema	3	3	3	3
Jiří	3	2	3	3
Eliška	2	3	2	2
Martin	3	2	2	2
Barbora	3	3	3	3
Tomáš	3	3	3	3
Viktorie	2	2	2	2
Veronika	3	2	3	3
Hana	2	2	3	2
Kateřina	3	2	3	3
David	3	2	2	2
Klára	3	2	3	3
Karla	2	2	2	2
Daniel	3	2	3	3

Experiment č. 7

Jméno dítěte	Technické provedení pohybu	Kvalita artikulace	Koordinace pohybu s rytmem básně	Celkový dojem
Adam	1	2	1	1
Jan	1	2	1	1
Šimon	1	2	1	1
Natálie	2	1	2	2
Julie	2	2	2	2
Lukáš	2	2	1	2
Anna	2	2	1	2
Tereza	2	1	2	2
Marie	2	2	2	2
Ema	2	1	3	2
Jiří	2	1	3	2
Eliška	1	2	2	2
Martin	2	2	2	2
Barbora	1	2	3	2
Tomáš	2	2	3	2
Viktorie	1	1	2	1
Veronika	2	3	2	2
Hana	1	3	2	2
Kateřina	2	3	3	3
David	1	2	2	2
Klára	1	2	2	2
Karla	2	2	1	2
Daniel	2	2	1	2

Experiment č. 8

Jméno dítěte	Technické provedení pohybu	Kvalita artikulace	Koordinace pohybu s rytmem básně	Celkový dojem
Adam	2	2	3	2
Jan	2	3	2	2
Šimon	2	2	3	2
Natálie	1	3	2	2
Julie	2	2	2	2
Lukáš	1	3	3	3
Anna	2	2	2	2
Tereza	1	1	1	1
Marie	2	2	2	2
Ema	2	3	3	3
Jiří	2	2	2	2
Eliška	1	1	3	1
Martin	2	2	2	2
Barbora	1	3	3	3
Tomáš	2	2	2	2
Viktorie	2	3	1	2
Veronika	2	2	2	2
Hana	1	3	3	3
Kateřina	2	2	2	2
David	2	1	1	1
Klára	2	2	2	2
Karla	1	3	1	1
Daniel	2	2	2	2

Experiment č. 9:

Jméno dítěte	Technické provedení pohybu	Kvalita artikulace	Koordinace pohybu s rytmem básně	Celkový dojem
Adam	3	3	3	3
Jan	3	3	3	3
Šimon	3	3	3	3
Natálie	3	3	2	3
Julie	2	2	2	2
Lukáš	3	3	2	3
Anna	2	3	1	2
Tereza	3	2	1	2
Marie	3	3	1	3
Ema	2	2	1	2
Jiří	3	3	2	3
Eliška	2	3	1	2
Martin	3	3	2	3
Barbora	2	3	3	3
Tomáš	3	3	3	3
Viktorie	3	3	3	3
Veronika	2	3	2	2
Hana	3	2	1	2
Kateřina	3	3	2	3
David	3	2	1	2
Klára	2	3	2	2
Karla	3	3	1	3
Daniel	2	3	2	2

Experiment č. 10:

Jméno dítěte	Technické provedení pohybu	Kvalita artikulace	Koordinace pohybu s rytmem básně	Celkový dojem
Adam	2	2	2	2
Jan	2	3	3	3
Šimon	2	2	2	2
Natálie	1	3	3	3
Julie	2	2	2	2
Lukáš	1	3	3	3
Anna	2	2	2	2
Tereza	1	1	3	3
Marie	2	2	2	2
Ema	2	3	3	3
Jiří	2	2	3	2
Eliška	1	1	2	1
Martin	2	2	3	2
Barbora	1	3	1	1
Tomáš	2	2	1	2
Viktorie	2	3	3	3
Veronika	2	2	1	2
Hana	1	3	1	1
Kateřina	2	2	1	2
David	2	1	2	2
Klára	2	2	3	2
Karla	1	3	2	2
Daniel	2	2	3	2

3.3 Výsledky experimentu

Mezi nejčastější nedostatky v technickém provedení pohybu patřil problém s udržováním rovnováhy, nadbytečné nebo nepřesné pohyby a problémy s pohybovou koordinací dané nedostatečnou schopností analýzy pohybu. Po upozorňování na jednotlivé části pohybu tyto nedostatky vymizely.

Mezi nejčastější nedostatky v artikulačním projevu patřily problémy s tvorbou hlásek a článkovaním řeči, které způsobily zhoršení srozumitelnosti. Měnila se kvalita i kvantita hlásek, docházelo ke spodobě znělosti, a tím se měnil i obsah básně. Docházelo také k nevylovování (polykání) některých hlásek a to se projevilo hlavně na samohláskách. Většina samohlásek zněla nezřetelně, ale při upozorňování na kvalitu artikulačního projevu se tento projev zlepšoval.

S koordinací rytmu básně a pohybu nebyl problém. Na přítomnost rytmu stačilo jen upozornit. Děti měly z pravidelnosti rytmu radost a po každém opakování docházelo ke zpřesňování koordinace rytmu pohybu s rytmem básně.

Při vyjádření básně pohybem jsem ocenila, že děti využily předměty, které je běžně obklopují, jako zástupných rekvizit, soustředěně vyjadřovaly atmosféru básně a díky tomu používaly pohyby, které obsah básně nejlépe vystihovaly.

Přesvědčila jsem se, že čím více odpovídala zaměstnání specifickým věku dětí, tím většího emocionálního prožitku dosáhly. To se projevilo na kvalitě artikulace, přesnosti provedení pohybu, respektování rytmu, tvořivosti v pohybovém vyjádření básně a na celkovém dojmu.

ZÁVĚR

Moje hypotéza se potvrdila. Čím více odpovídalo zaměstnání specifickým věku dětí, tím většího emocionálního prožitku dosáhly. Cit obsahuje neměřitelné kvality. Proto jsem vyšla z předpokladu, že kvalita emocionálního projevu se odráží v přesnosti pohybu, v artikulaci, v koordinaci pohybu a rytmu básně, v tvořivosti při pohybovém vyjádření básně a v celkovém dojmu. Děti jsou šťastné, když mohou recitovat a zároveň se pohybovat. Je škoda, že se v praxi básnický a tělesný projev často odděluje. Jejich propojením děti získají prohloubený citový vztah k poezii i k pohybu. Je třeba mezi těmito oblastmi udržovat rovnováhu a nepřeceňovat jednu na úkor druhé. Tímto způsobem se nám mohou otevřít nové možnosti vytváření postojů k poezii a pohybu. Největší odměnou pro učitelku je, když se jí povede připravit pro děti zaměstnání, které je baví. Budu ráda, když se moje bakalářská práce stane podnětem pro dětskou radost a pedagogickou tvořivost.

LITERATURA

a) Primární

1. DVOŘÁKOVÁ, Hana. *Didaktika tělesné výchovy nejmenších dětí*. Praha: Pedagogická fakulta, 2007. 123 s. ISBN 978-80-7290-298-9.
2. KERN, Hans, et al. *Přehled psychologie*. Urban V; Machátová M. 1. Auflage. Praha: Portál, 2006. 300 s. ISBN 80-7178-240-8.
3. *Jan Amos Komenský a jeho odkaz dnešku*. Pludková, K.. 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1987. 178 s. ISBN 14-212-87.
4. *Program výchovné práce pro jesle a mateřské školy*. 2. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1987. 224 s. ISBN 14-011-87.
5. PŘÍHODA, Václav. *Ontogeneze lidské psychiky*. Palátová Dagmar. 3. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1971. 460 s. ISBN 14-411-71.
6. SMOLÍKOVÁ, Kateřina, et al. *Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání*. 1. vyd. Praha: Výzkumný ústav pedagogický, 2006. 48 s. ISBN 80-87000-00-5.
7. VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 1996. 343 s. ISBN 382-167-96.
8. VENGER, L. A. *Vnímání a učení v předškolním věku*. Blatná Libuše. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1976. 320 s. ISBN 14-228-76.
9. ZIGOVÁ, Elena. *Metodika literárnej výchovy pre materské školy*. Fúriková Mária. 2. vyd. Bratislava: Slovenské pedagogické nakladatelství, 1979. 160 s. ISBN 67-029-84.

b) Sekundární

10. BRUKNER, Josef. *Malí sportovci*. Poberová Slávka; Němečková Kornelie. 1. vyd. Praha: Olympia, 1985. 70 s. ISBN 303-22-858.
11. ČAREK, Jan. *Srdce potěšení*. Heřman Zdeněk; Zábranský Adolf. 2. vyd. Praha: Státní nakladatelství dětské knihy, 1963. 80 s. ISBN 13-193-63.
12. ČERNÍK, Michal. *Knížka malých pohádek*. Vodičková Marie; Filčík Gabriel. 1. vyd. Praha: Albatros, 1986. 60 s. ISBN 13-837-86.
13. FLORIAN, Miroslav. *Jaro, napověz*. Petrtýl Miroslav; Paleček Josef. 3. rozš. vyd. Praha: Albatros, 1986. 90 s. ISBN 13-703-86.
14. HRUBÍN, František. *Ladův veselý přírodopis*. Urban Petr; Lada Josef. 9. rozš. vyd. Praha: Albatros, 1999. 46 s. ISBN 13-738-99.
15. NECHVÁTAL, František. *V mámině náručí*. Vodičková Marie; Kudláček Jan. 2. vyd. Praha: Albatros, 1981. 137 s.
16. SYROVÁTKA, Oldřich. *Pojďme děti do cirkusu*. Dostálová Milena; Vimr Luděl. 1. vyd. Pardubice: Olympia, 1986. 32 s. ISBN 27-020-70.